

Health and Care
Research Wales
Evidence Centre
Canolfan Dystiolaeth
Ymchwil Iechyd a
Gofal Cymru

Dad-feddyginiaethu cynnyrch di-glwten drwy gynllun cerdyn cymorthdaliadau: astudiaeth ansoddol o ddefnyddwyr gwasanaeth

Rhagfyr 2024

Tîm Ymchwil Canolfan Dystiolaeth Ymchwil Iechyd a Gofal Cymru

Dr Abubakar Sha'aban (Cydymaith Ymchwil)
Dr Francesca Mazzaschi (Cydymaith Ymchwil)
Dr Natalie Joseph-Williams (Cyfarwyddwr Cyswllt ac Darllenydd mewn Gwella Gofal Cleifion)

Partner Cyhoeddus
Beti-Jane Ingram

Rhanddeiliaid
Andrew Evans (Prif Swyddog Fferyllol Llywodraeth Cymru)
Emma Williams (Dirprwy Brif Swyddog Fferyllol Llywodreath Cymru)
Alison Jones (Arweinydd Clinigol Dietegydd Rheoli Meddyginiaethau)

Adolygiad wedi'i gyflwyno i'r Ganolfan Dystiolaeth: Haf 2023

Cyfarfod ymgynghori â Rhanddeiliad: Mehefin 2023

Adroddiad terfynol wedi'i gyhoeddi gan y Ganolfan Dystiolaeth: Rhagfyr 2024

Dylid dyfynnu'r adolygiad hwn fel: Canolfan Dystiolaeth Ymchwil Iechyd a Gofal Cymru_Dad-feddyginiaethu cynnyrch di-glwten drwy gynllun cerdyn cymorthdaliadau: astudiaeth ansoddol o ddefnyddwyr gwasanaeth (PR0017) Rhagfyr 2024.

Ymwadiad: Safbwyntiau'r awduron sy'n cael eu mynegi yn y cyhoeddiad hwn, nid Ymchwil Iechyd a Gofal Cymru o reidrwydd. Mae Canolfan Dystiolaeth Ymchwil Iechyd a Gofal Cymru ac awduron y gwaith hwn yn datgan nad oes unrhyw wrthdaro buddiannau

Dad-feddyginiaethu cynnyrch di-glwten drwy gynllun cerdyn cymorthdaliadau: astudiaeth ansoddol o ddefnyddwyr gwasanaeth

Rhif yr adroddiad PR0017 (Rhagfyr 2024)

Crynodeb Gweithredol

Cefndir

Mae clefyd coeliag yn gyflwr awtoimiwnedd sy'n golygu bod angen bwyta deiet di-glwten am oes. Yng Nghymru, ceir bwyd di-glwten ar bresgripsiwn, ond mae cardiau cymorthdaliadau yn cael eu harchwilio fel dewis amgen cost-effeithiol. Roedd peilot yn 2018 a gynhaliwyd gan Fwrdd Iechyd Hywel Dda yn cynnwys 123 o gyfranogwyr mewn naw o feddygfeydd teulu, ac roedd 86% yn ffafrio'r cerdyn dros bresgripsiynau oherwydd y dewis ehangach a'r cyfleustra. Fodd bynnag, bu i rai optio allan, gan nodi diffyg manteision ariannol ac argaeledd cynnyrch. Cafodd y cynllun cardiau cymorthdaliadau ei weithredu'n llawn gan Fwrdd Iechyd Hywel Dda yn 2019, ond mae angen rhagor o ymchwil er mwyn asesu ei effaith ar ansawdd bywyd cleifion, ei oblygiadau economaidd, a'r rhwystrau y mae'r bobl sy'n dal i ddefnyddio presgripsiynau yn eu hwynebu.

Nod yr astudiaeth

Nod yr astudiaeth hon yw ceisio barn defnyddwyr gwasanaeth ar ddefnyddio cardiau cymorthdaliadau yn hytrach na phresgripsiynau, gan gynnwys rhai a gafodd wahoddiad i gymryd rhan yn y peilot BIPHDd a'r rhai sydd heb gael cynnig cymryd rhan yn y cynllun hyd yma.

Yr amcanion penodol oedd archwilio:

- profiadau o ran y gwasanaethau presennol (presgripsiwn neu gerdyn cymorthdaliadau)
- effaith dulliau presennol o ran cael gafael ar fwyd di-glwten (GFF) ar fywyd bob dydd
- barn ar fanteision ac anfanteision o ran symud i gerdyn cymorthdaliadau
- rhwystrau a phethau fydd yn annog cyfranogwyr i gymryd rhan yn y cynllun cerdyn cymorthdaliadau
- prif flaenoriaethau o ran mynediad i nwyddau di-glwten - beth sy'n bwysig i'r rhan fwyaf o bobl?
- argymhellion o ran cyflwyno'r cynllun yn y dyfodol
- rhesymau dros wrthod cymryd rhan (i'r rhai wnaeth wrthod cymryd rhan yng nghynllun peilot BIPHDd)

Dulliau

Defnyddiodd yr astudiaeth ansoddol hon gyfweiliadau Zoom lled-strwythuredig (Ebrill-Gorffennaf 2024) i geisio barn unigolion fyddai'n gymwys ar gyfer y cynllun cerdyn cymorthdaliadau yn BIPHDd a'r rhai fyddai o bosibl yn gymwys ar gyfer cynllun Cymru gyfan. Dilynodd yr ymchwilyr

drefn cyfweld i wneud yn siŵr bod y prif bynciau'n cael eu crybwyll, a chafodd pob cyfweiliad ei recordio.

Prif Ganfyddiadau

Roedd yr astudiaeth hon yn cynnwys 29 o gyfranogwyr o bob un o fyrddau iechyd Cymru. O'r rhain, roedd 23 yn gymwys yn bersonol am ddarpariaeth bwyd di-glwten (GFF), ac roedd 6 yn rheoli GFF ar ran pobl eraill.

Bu i gyfranogwyr o fyrddau iechyd heb y cynllun cerdyn cymorthdaliadau a dau o Fwrdd Iechyd Prifysgol Hywel Dda (BIPHDd) wnaeth wrthod y cerdyn amlygu manteision presgripsiynau, gan gynnwys arbedion ariannol, gwarant o fynediad i hanfodion a chyfleustra. Fodd bynnag, nodwyd problemau megis trefn archebu cymhleth, diffyg argaeledd cynnyrch a gwastraff bwyd.

Ymysg pobl oedd yn cymryd rhan yn y cynllun cerdyn cymorthdaliadau yn BIPHDd, roedd y rhan fwyaf yn canmol hyblygrwydd, cynnydd amrywiaeth o ran nwyddau a pha mor hawdd oedd ei ddefnyddio, gan nodi llai o straen ariannol a chynhwysiant cymdeithasol gwell. Ymysg yr heriau a nodwyd roedd cyfyngiadau o ran y cerdyn, anawsterau yn gwirio'r balans a diffyg mynediad i rai nwyddau GFF yng nghefn gwlad.

Bu i gyfranogwyr o fyrddau iechyd eraill fynegi diddordeb ym manteision y cerdyn, megis opsiynau dietegol gwell. Er hyn, codwyd pryderon ynghylch ei werth yn yr hinsawdd economaidd presennol, camddefnyddio posibl a rhwystrau mynediad gwledig. Roedd y rhan fwyaf (70%) yn dangos diddordeb mewn newid i'r cerdyn cymorthdaliadau, tra bod lleiafrif yn mynegi difaterwch neu amharodrwydd.

Blaenoriaethau Allweddol

Nodwyd chwech o flaenoriaethau allweddol o ran gwella mynediad i GFF a chefnogi pobl gyda chlefyd coeliag yn well:

- 1. Mynediad rhwydd**
- 2. Amrywiaeth a rhyddid dewis**
- 3. Diet blasus ac iachus**
- 4. Cysondeb**
- 5. Cost**
- 6. Ymwybyddiaeth ac addysg well am glefyd coeliag**

[Darllenwch yr adroddiad llawn](#)

Health and Care
Research Wales
Evidence Centre

Canolfan Dystiolaeth
Ymchwil Iechyd a
Gofal Cymru

Canolfan Dystiolaeth Ymchwil Iechyd a Gofal Cymru

Mae ein timau ymroddedig yn cydweithio â Llywodraeth Cymru, y Gwasanaeth Iechyd, gofal cymdeithasol, sefydliadau ymchwil a'r cyhoedd i ddarparu ymchwil hanfodol i fynd i'r afael â heriau iechyd a gofal cymdeithasol sy'n wynebu Cymru.

Wedi'i hariannu gan Lywodraeth Cymru, drwy Ymchwil Iechyd a Gofal Cymru, mae'r Ganolfan Dystiolaeth yn ateb cwestiynau allweddol i wella polisi a darpariaethau iechyd a gofal cymdeithasol ledled Cymru.

Ynghyd â'n partneriaid cyd-weithio, rydym ni'n cynnal adolygiadau o dystiolaeth bresennol ac ymchwil newydd, i lywio anghenion polisi ac ymarfer, gan ganolbwyntio ar sicrhau budd y byd go iawn a budd cyhoeddus sy'n cyrraedd pawb.

Cyfarwyddwyr: Yr Athro Adrian Edwards

Cyfarwyddwyr Cyswllt Dr Alison Cooper, Dr Natalie Joseph-Williams, Dr Ruth Lewis

@tystiolaethcym

healthandcareevidence@cardiff.ac.uk

www.researchwalesevidencecentre.co.uk/cy